

Jaarverslag sept 2021- aug 2022

Bijzondere leerstoel

**Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten**

Ingesteld door het KSGV

Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke
Volksgezondheid

aan de

Tilburg School of Catholic Theology
Tilburg University

Prof. dr. C.N. de Groot

1. Inleiding

Met ingang van 1 september 2019 is dr. C.N. de Groot vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de School of Catholic Theology van Tilburg University. De leeropdracht luidt “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. Het betreft een aanstelling voor 0.2 fte.

De Raad van Toezicht rond de bijzondere leerstoel kent de volgende leden: prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden, (voorzitter), emeritus hoogleraar religiepsychologie en bestuurslid KSGV; prof. dr. H.P.J. (Henk) Witte, vervangend decaan, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University; prof. dr. G.A.F. (Staf) Hellemans emeritus-hoogleraar religiesociologie; prof. dr. J. (Jan) Loffeld, hoogleraar praktische theologie, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University); mevr. dr. C.G. (Lia) Vergouwen, cultuur- en godsdienstpsycholoog, staflid Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem en bestuurslid KSGV.

Het onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Hierbinnen wordt toegewerkt naar een sociologie van de zielzorg. Er is de afgelopen decennia een conglomeraat van situaties ontstaan waarin mensen een beroep op geestelijke zorg kunnen doen. Hoe valt deze ontwikkeling te begrijpen en te verklaren tegen de achtergrond van de verschuivende verhoudingen tussen markt, staat en civil society?

De leerstoel heeft zich in deze periode vooral gericht op:

1. De start van het leernetwerk ‘Geestelijke verzorging buiten (de muren)’ als deel van de kenniswerkplaats ‘Zingeving en geestelijke verzorging’ (ZonMw).
2. Het onderzoeksvoorstel en de start van het onderzoek ‘Religie in het publieke domein’ (Universiteitsfonds).
3. De coördinatie van het internationale onderzoeksproject Religion and Comics en de redactie van de bundel *Religion, Culture and Comics. Faith Imagined* (Bloomsbury Academic 2023).
4. De voorbereiding van de KSGV-studiedag ‘Van alle markten thuis? Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin’ en de redactie van de bundel die er het resultaat van is.

2. Onderzoeksactiviteiten

Het onderzoeksprogramma van de leerstoelhouder maakt binnen de Tilburg School of Catholic Theology deel uit van de onderzoekszuil ‘An Altar for an Unknown God? The Changed/Changing Place of Catholicism in a Late Modern Context’.¹ Het eigen onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Drie thema’s staan centraal:

- 1) De institutionele dynamiek van geestelijke verzorging in een maatschappelijke context.
- 2) Het gebruik van religie in populaire cultuur
- 3) De presentie van religie en christendom in het publieke domein

Ad 1)

12 November 2021 werd in Utrecht de studiedag gehouden ‘Van alle markten thuis? Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin’ voorgezeten door de leerstoelhouder. Deels dezelfde sprekers traden op in een webinar van Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen (10 december 2021). Al deze bijdragen werden in samenwerking met Anne van den Hoeck (KU Leuven) bijeengebracht in de gelijknamige KSGV-bundel 2-87.

Binnen het ZonMw-programma ‘Zingeving en Geestelijke verzorging’ is met succes een aanvraag ingediend voor een leernetwerk voor geestelijke verzorging aan mensen met justitiële documentatie. Dit is in najaar 2021, onder voorzitterschap van de leerstoelhouder van start gegaan met coördinator Fons Flierman (DJI Min. Justitie) en onderzoeksassistent Marjo van Zundert. Sinds januari 2022 is het voorzitterschap overgedragen aan Niels den Toom (UD Geestelijke Verzorging). Het lidmaatschap van de werkgroep Kennisinstructuur is overgedragen aan UHD Anke Liefbroer.

Ad 2)

De leerstoelhouder maakt deel uit van het collectieve TST-onderzoeksproject *Dutch Art*. In dat kader deed hij onderzoek naar *community art*, tevens in een samenwerkingsverband met het NWO-onderzoeksproject *Citizenship Discourses in the Early Middle Ages*. Bij het onderzoeksfestival ‘Het wonder van Sint Maarten, de gelukkige stad!’ (3-4 juli 2022) werd aan de loco-burgemeester van de stad Utrecht en de Commissaris van de Koning van de provincie Utrecht de afsluitende bundel aangeboden onder redactie van Els Rose: *Het wonder van Sint Maarten. Utrecht en St Maarten 899-2022* (Amsterdam University Press 2022). Hierin was opgenomen een godsdienstsociologische veldstudie door de leerstoelhouder naar de Utrechtse St-Maartensparade. Ook werd een presentatie verzorgd. Een Engelstalig paper werd op een internationale conferentie gepresenteerd, bestemd voor een themanummer van het *Journal of Religion and Popular Culture* (University of Toronto Press).

Het internationale onderzoeksprogramma *Religion and Comics* (gesubsidieerd door Universitet i Agder) verloopt voorspoedig. De veertien hoofdstukken zijn ingediend, extern beoordeeld, gereviseerd en geredigeerd. De inleiding en conclusie van de hand van de

¹ <https://research.tilburguniversity.edu/en/organisations/an-altar-for-an-unknown-god>

leerstoelhouder zijn gereed. Beoogd resultaat: de bundel *Religion, Culture and Comics. Faith imagined* (Bloomsbury Academic 2023).

Reeds verschenen: een bijdrage over theater na rampen in het handboek *Disaster rituals* onder redactie van Marcel Barnard, Martin Hoondert, Mirella Klomp en Paul Post (Peeters, Leuven 2021)

Ad 3)

Het onderzoeksvoorstel 'Religie in het publieke domein' (in samenwerking met prof. dr. P. Achterberg (Tilburg School of Behavioral Sciences) en gefinancierd via het Universiteitsfonds) is gehonoreerd en bij het sluiten van het verslagjaar van start gegaan. Per 1 september 2022 is de postdoctorale onderzoeker dr. S.T. Klein Schaarsberg aangesteld (0,8 fte). Direct na aanstelling is ook een vooraanvraag voor een NWO-VENI-beurs ingediend.

Parallel aan het leernetwerk 'Zingeving en Geestelijke Verzorging' wordt een onderzoeksaanvraag voorbereid met inloophuis MST / Mensen in beeld houden (voorheen: Missionair Servicecentrum Tilburg) over de werkwijze van dergelijke centra en de maatschappelijke problematiek die via dit werk in beeld komt, gestuurd vanuit het theoretisch perspectief van 'liquidatie'. Een internationaal vergelijkende opzet wordt verkend met VID Specialized University (Oslo).

Het promotieonderzoek naar katholiek sociaal denken in het onderwijs nadert de voltooiing. Het promotieonderzoek naar katholiek sociaal denken in het internationale bedrijfsleven is voortvarend ter hand genomen.

3. Begeleiding promovendi en postdoctorale onderzoeker

A.J.A.M. (Toon) van Gestel MA, *Meaning and reception of the Vatican II Declaration Gravissimum Educationis in the Netherlands (1965-2015)*

Aanvraag: goedgekeurd (5 oktober 2016) voor opname in de Graduate School van de TST.
Promotie gepland: 2023.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren: prof. dr. A.H.M. van Iersel en prof. dr. C.N. de Groot

Dr. H.J.M. (Huub) Ruel MA, *Catholic Social Thought and Corporate Governance in Large (multinational) Corporations: A Conceptual and Empirical Exploration*

Aanvraag: goedgekeurd (22 september 2021) voor opname in de Graduate School van de TST.

Promotie gepland: 2026.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren: prof. dr. C.N. de Groot en prof. dr. J. J. Graafland (Tilburg School of Economics and Management)

Dr. S.T. Klein Schaarsberg, *Religie in het publieke domein*

Aanstelling: postdoc (0,8 fte) 1 september 2021 – 1 september 2023

Instelling: Tilburg University

Begeleiding: prof. dr. C.N. de Groot en prof. dr. P. Achterberg (Tilburg School of Behavioral Sciences)

4. Onderwijs

De leerstoelhouder verzorgde drie reguliere cursussen.

- Pastoraat: systemische context (5 erts) (Master Theologie)
- Catholic Social Thought in Contemporary Society (6 erts) (Master Christianity & Society)
- Research & Hermeneutics: Empirical Methods (2 erts) (Master Christianity & Society)

Eerstgenoemde cursus, over de organisatorische inbedding van geestelijke verzorging en pastoraat, staat in direct verband met de leerstoel. Hiermee wordt bijgedragen aan de scholing van geestelijk verzorgers in beleidsmatige kwesties. De cursus over katholiek sociaal denken is van belang vanwege de reflectie op principes als menselijke waardigheid, solidariteit en *bonum commune*, die richtinggevend kunnen zijn voor de bevordering van geestelijke volksgezondheid in bredere zin.

Met het oog op herzieningen van het onderwijs werd meegewerkt aan de ontwikkeling van een nieuwe cursus over geestelijke verzorging als beroep en een cursus over sacraliteit in de laatmoderne samenleving.

5. In de media

Expert comment:

'Meer dan de helft van de evangelicals in de VS hangt ketterse ideeën aan'

22/09/22

Nederlands Dagblad (National), Netherlands, Print

Dick Schinkelshoek en Gerald Bruins

<https://www.nd.nl/geloof/evangelisch/1142626/meer-dan-de-helft-van-de-evangelicals-in-de-vs-hangt-ketterse-i>

Is religie goed voor je geest?

17/09/22

Brabants Dagblad/BN De Stem (National), Netherlands, Print

Tim van Boxtel

p. 7-9

<https://www.bd.nl/tilburg-e-o/drugs-drank-blingbling-giovanni-23-was-een-etterbakje-tot-hij-het-geloof-vond~abb09d93/>

Sociale media trekken amper nieuwe gelovigen

5/08/22

Nederlands Dagblad (National), Netherlands, Print

Bas Meeuse

<https://www.nd.nl/geloof/geloof/1136072/door-religie-op-social-media-komen-er-nauwelijks-nieuwe-gelovig>

De ontkerkelijking binnen de Rooms-Katholieke kerk leidt tot steeds grotere problemen

28/01/22

Nederlands Dagblad (National), Netherlands, Print

Jaco Wilschut

<https://www.nd.nl/geloof/katholiekinside/1081234/-de-parochie-is-als-het-ware-heilig-verklaard->

Bijdrage:

de Groot, K. (2022). Dat wat mensen heilig is, wordt meer ontsluit. *Brabants Dagblad*, 10-11.

de Groot, K. (2022). In gesprek met het kwaad. Web publication/site

<https://ekklesiatilburg.nl/2022/06/19/in-gesprek-met-het-kwaad/>

de Groot, K. (Author). (2022). Is iedereen tegenwoordig profeet?. Web publication/site,

Lazarus Magazine. <https://lazarus.eo.nl/blogs/is-iedereen-tegenwoordig-profeet>

de Groot, K. (Author). (2022). Niet iedereen is een profeet. Web publication/site, Ekklesia Tilburg. <https://ekkesiatilburg.nl/2022/01/30/niet-iedereen-is-een-profeet/>

de Groot, K. (Author). (2021). Gedeeld/ongedeeld: St. Maarten en het grootste gebod. Web publication/site <https://ekkesiatilburg.nl/2021/11/07/een-gedeelde-eerste-plaats/>

6. Voordrachten en lezingen

2022

Nordic Conference in the Sociology of Religion: Religious Organisation(s) - challenges and changes in contemporary society

16/08/22 → 19/08/22

Gothenborg, Sweden

Organisatie en voorzitterschap sessie 'Religion and Comics'

ESA Conference RN34

13/07/22 → 15/09/22

Groningen, Netherlands

Paper: Taking a walk with a saint in a secular city: Playing with religion in the St. Martin's Parade

Period: 14 Jul 2022

Universiteit Utrecht

Symposium Het Wonder van Sint-Maarten

Period: 4 Jul 2022

Lezing: Op stap met een heilige in een seculiere stad.

Universitetet i Agder

Period: 8 May 2022 → 3 Jun 2022

Kees de Groot (Visiting researcher)

11 mei

Presentatie: Spiritual Care Outside. Towards a research plan.

Belang stellen in het heilige. Oekraïne en Rusland

Hartslagcafé, Paradox Tilburg

Studium Generale

<https://www.tilburguniversity.edu/nl/actueel/nieuws/meer-nieuws/hartslagcafe-sociologenpanel>

2021

Universitetet i Agder

Period: 13 Dec 2021 → 23 Dec 2021

Kees de Groot (Visiting researcher)

Two Day's Research Seminar Religious Minorities and Religious Diversity [afgelast wegens Covid-19]

Universitetet i Agder

Period: 24 Oct 2021 → 30 Oct 2021

Kees de Groot (Visiting researcher)

Erasmus Grant

Paper: Taking a walk with a saint in a secular city; Sociological reflections on the St. Martin's parade (27 Oct 2021)

Inauguratie Agder Academy of Sciences & Letters (30 Oct 2021)

7. Participatie in de wetenschappelijke-professionele infrastructuur

- Lid bestuur KSGV sinds eind 2019
- Lid redactie KSGV-reeks sinds 2020
- Lid beoordelingscommissie proefschrift Niels den Toom, *The Chaplain-Researcher. The Perceived Impact of Participation in a Dutch Research Project on Chaplains' Professionalism*. (Protestantse Theologische Universiteit) Verdediging: 6 oktober 2022
- 'Critical friend' bij de vervaardiging van de generieke module *Zingeving in de GGZ* (AKWA).
- Lid Commissie Erkennen en Waarderen tot 31 december 2021 (Tilburg University)
- Lid Ethical Review Board tot 1 juli 2021 – 17 februari 2022 (Tilburg School of Catholic Theology)
- Ambassadeur Thomas More Stichting
- Adviesraad Studium Generale (Tilburg University)
- Member of the Council International Society for the Sociology of Religion / Societé Internationale de sociologie des religions (2017-heden)
- Lid Werkgezelschap Godsdienstsociologie en - antropologie
- Lid Association for the Sociology of Religion (ASR)
- Lid European Sociological Association (RC Sociology of Religion)
- Lid International Sociological Association (Research Committee Sociology of Religion)
- Lid International Academy of Practical Theology (IAPT)
- Lid Werkverband Kerkelijk Opbouwwerk (WKO)
- Lid Nederlandse Onderzoekschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER)
- Lid Commissie Senior Kwalificatie Onderwijs (SKO)
- Reviews voor NTT Journal for Theology and the Study of Religion; Social Compass; Routledge.
- Referentie voor aanvraag Fulbright Fellowship

- Associate member Research Group Religious Minorities and Religious Diversity University of Agder.²
- Lifelong member of the Agder Academy of Sciences & Letters

8. Publicaties

2022

de Groot, K., & Vandenhoeck, A. (Eds.) (2022). *Van alle markten thuis? Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin*. (Geestelijke Volksgezondheid; Vol. 2, No. 97). KSGV.

de Groot, K. (2022). Inleiding. In K. de Groot, & A. Vandenhoeck (Eds.), *Van alle markten thuis? : Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin* (pp. 7). (Geestelijke Volksgezondheid; Vol. 2, No. 97). KSGV.

de Groot, K. (2022). De ontsluiting van het geestelijke. *Franciscaans Leven*, 105(3), 91-95

de Groot, K. (2022). Op stap met een heilige in een seculiere stad: Godsdienstsociologische reflecties. In E. Rose (Ed.), *Het wonder van Sint-Maarten: Utrecht een gelukkige stad* (pp. 195-219). Amsterdam University Press.

de Groot, K. (2022). Questions of life: A sociology of the care of souls. In M. van Uden, & P. Verhagen (Eds.), *The Long and Winding Road: Religion and Mental Health through the Years* (pp. 149-178). (International Series in Mental Health and Religion; No. 5). Shaker Verlag.

2021

de Groot, K. (2021). Disaster theater: Play when things go awry. In M. Hoondert, P. Post, M. Klomp, & M. Barnard (Eds.), *Handbook of Disaster Ritual: Multidisciplinary Perspectives, Cases and Themes* (pp. 569-584). (Liturgia Condenda; Vol. 32). Peeters Publishers.

9. Nevenactiviteit

Hoe vertel ik het familie Yilmaz?

Period: 7 Mar 2022

De rol van arts in een voorlichtingsfilm van het Elizabeth Tweesteden Ziekenhuis (Dienst Geestelijke Verzorging) over interculturele dilemma's in de zorg.

<https://www.etz.nl/Over-ETZ/Evenementen/Symposium-interculturele-dilemmas>

² <https://www.uia.no/en/research/humaniora-og-pedagogikk/religious-minorities-and-religious-diversity>